

Edat: 14 a 17 anys (adolescència)

TALLA-PES
<ul style="list-style-type: none"> Alçada: creix mig cm per any (gràcies al tronc). Pes: no augmenta. Cal controlar-lo
ESQUELET I MÚSCULS
<ul style="list-style-type: none"> Possibilitat d'aparèixer vicis posturals o desviacions de columna. Els nois tenen una gran massa muscular que, juntament amb la pràctica de l'esport, els proporcionarà un cos harmoniós. Les noies, que ja tenen tendència a acumular greix, si no practiquen cap esport és més probable que tinguin problemes de columna i d'excés de pes. És convenient promoure l'exercici.
CANVIS FISIOLÒGICS GENERALS
<ul style="list-style-type: none"> Caràcters sexuals que vénen determinats per les hormones sexuals. A les noies s'inicien als 12 anys aprox., a causa de l'increment d'estrògens i la progesterona: augment de les glàndules mamàries, pèl púbic, pèl axil·lar; aparició de la menarquia (primera menstruació). Als nois s'inicien als 14 anys aprox., a causa de l'increment de la testosterona: augment dels testicles, penis, bossa escrotal, pèl púbic, axil·lar i facial; to de veu greu; pol·lucions nocturnes. Dentició: aparició del tercer molar definitiu, el del seny, als 17 anys, sempre que surti.
EVOLUCIÓ DE LA PERSONALITAT
<p>Moments de canvi, despreniments: d'un cos, d'unes relacions i d'una manera de viure pròpia dels infants per passar a fer-ho d'una manera pròpia dels adults. Això implica un gran esforç i genera inseguretat i angoixa.</p> <p>Construcció de la pròpia identitat posant-t'ho tot en qüestió (introspecció, autoanàlisi, crítica constant de tot).</p> <ul style="list-style-type: none"> Autoafermament, recerca de models d'identificació. Lluita per l'autonomia i la independència. Inici de presa de decisions per la seva vida futura. Gran intensitat afectiva, labilitat, ambivalència i contradiccions. Viu amb intensitat el món de la fantasia i la imaginació.
INTEL·LIGÈNCIA
<ul style="list-style-type: none"> Consolidació del pensament logicoabstracte iniciat a la preadolescència.
SOCIABILITAT
<ul style="list-style-type: none"> El grup d'iguals és necessari en la recerca de refugi i sentit per viure. El grup d'iguals es configura com un element de rebel·lió i disgregació de la família i la societat i, alhora, com un element integrador per a l'adolescent. Dinàmica de grups intensa, rica i conflictiva. El grup d'adolescents en una situació regida per adults és difícil, però possible si s'arriben a fer aliances mitjançant el diàleg, el respecte i la confiança mutua, i si l'educador encerta d'actuar sovint com a intermediari.

Com és l'adolescent de 14 a 17 anys

Els nois i noies d'aquesta edat estan de ple en l'adolescència. Són els nois i noies de 3r i 4t curs de l'educació secundària obligatòria i els que han començat els cicles formatius de grau superior o bé el batxillerat.

Desenvolupament físic

Durant aquesta etapa, l'adolescent creix 1 o 2 cm cada any, sobretot gràcies al tronc, i va consolidant a poc a poc una imatge física cada cop més semblant a la d'una persona adulta.

Les modificacions biològiques suposen modificacions en l'autoimatge corporal, és a dir, en la manera com un individu percep el propi cos. L'adolescent (i de manera molt acusada, la noia) reacciona generalment posant un gran interès en el seu aspecte físic i amb una major cura del propi cos (higiene, alimentació, "estar en forma"...), però, al mateix temps, es "posa a prova" (comença a fumar, a beure, a vegades s'esforça fins al límit, busca trencar el ritme del descans necessari...). Per això es produeix una ambivalència entre "cuidar-se" i "descuidar-se".

Com que sovint, a causa de la rapidesa de les transformacions somàtiques, els adolescents viuen el seu cos com a estrany, estan particularment indefensos davant dels judicis negatius que formulen els altres. Els coetanis (els altres adolescents) desenvolupen un paper cabdal, perquè l'adolescent intenta reafirmar-se davant aquestes inquietuds amb la comparació contínua de les condicions físiques dels companys i una mirada secreta a les valoracions dels adults. L'adolescent té una estreta dependència de l'estima dels altres.

La imatge corporal s'estructura a partir de quatre elements que tenen la mateixa importància:

- l'autopercepció del propi desenvolupament corporal
- els factors psicològics interioritzats (autoestima, factors intel·lectuals...)
- les pressions ambientals (pares, germans, companys...)
- la imatge corporal ideal (donada pels mitjans de comunicació sobretot)

Davant la revolució fisiològica que viu l'adolescent i davant de les diverses exigències que la vida li presenta, aquest es preocupa de la diferència entre com el veuen els altres i com se sent efectivament ell mateix.

Per evitar que l'adolescent, tornant a l'estat infantil, activi una forma d'aïllament narcisista, es fan necessaris els processos d'identificació amb el grup dels coetanis o amb el dels adults. L'adolescent pot comprendre que els qui són com ell també comparteixen les seves dificultats en una realitat problemàtica: aquest coneixement el pot dur a una primera identificació amb el grup dels qui són com ell i el pot ajudar a adquirir seguretat, equilibri i una imatge d'ell mateix més gratificant.

Desenvolupament de la personalitat

L'adolescent ha de canviar la imatge que té d'ell mateix, les formes de relacionar-se i de viure, i les coses pròpies dels infants per una manera de fer pròpia dels adults.

És un moment de construcció de la pròpia identitat en què es posa tot en qüestió a partir de la introspecció i l'autoanàlisi iniciades a la preadolescència, amb una crítica constant a tot.

És un moment d'integració i assoliment de tres qüestions clau per arribar a la maduresa:

- tota la conflictivitat derivada de la maduració sexual
- tota la conflictivitat derivada de la lluita per a l'autonomia i la independència
- tota la conflictivitat derivada d'haver de començar a prendre decisions per a la seva vida futura

Són moltes coses i totes molt difícils, encara més en el món actual, en què la crisi econòmica dificulta o retarda la possibilitat d'arribar a tenir responsabilitats i independència econòmica.

És un moment de gran intensitat afectiva. L'afectivitat passa a primer pla i acapara totes les disponibilitats de l'individu. Predomina el sentiment motivat per la riquesa de la vida emotiva i imaginativa, amb deformació de la realitat i somnis.

El que a la preadolescència era una tendència (xerrar amb els amics), ara és quasi una obsessió. Els adolescents passen molta estona xerrant "sense fer res", que en realitat és "fer molt" perquè construeixen i destrueixen contínuament arguments, definicions, sentències i aprenen més que mai a utilitzar la conversa com a manifestació d'afecte i de comunicació, com una ajuda per pensar.

Sovint l'adolescent es manifesta menys agressiu i més flexible que el preadolescent, perquè comença a ser més capaç de relativitzar i de controlar els seus impulsos. Tanmateix, segueix considerant els seus amics com a intocables, malgrat que els pot arribar a reconèixer les limitacions i defectes (cosa que abans no sabia o no volia veure). Però sempre troba la disculpa, la causa externa que justifica els altres i, de pas, a ell mateix.

Quant a les relacions entre nois i noies, l'adolescent viu de manera molt intensa la força del seu impuls sexual. En aquesta època el desig sexual s'acostuma a satisfer amb la masturbació, però l'adolescent s'interpel·la en relació amb el seu atractiu sexual, vol ser desitjat i, freqüentment, experimentar com abans millor la relació sexual, que el món dels adults li presenta idealitzada i estereotipada a través de pel·lícules, còmics, revistes...

Aquesta actitud d'urgència en la iniciació sexual s'aguditzava amb l'alta consideració social que, en el seu grup d'iguals, tenen les parelles. Sortir amb un noi o amb una noia és un signe de prestigi. Tot plegat fa que, a vegades, l'adolescent vulgui cremar etapes, forçar una evolució sexual que encara seria immadura i arriscada.

És un moment de dubte i al mateix temps d'afermament del propi jo, de narcisisme i recerca d'originalitat, de necessitat de ser estimat, de confiança exagerada en un mateix, però també d'incertesa i timidesa.

Cada cop més identificat amb el seu paper de "jove", l'adolescent se sent més segur en alguns aspectes que el preadolescent. Viu més conscientment la construcció de la seva personalitat, està definint quines són les seves habilitats i capacitats i cap a on encaminarà la seva futura ocupació.

Té més a prop la incorporació a la societat i als rituals que la caracteritzen: el servei militar, el carnet de conduir moto o cotxe, les primeres feines o feinetes (cangurs, ajudar en el negoci familiar, etc.).

S'ha anat familiaritzant amb els seus canvis físics, però segueix estant pendent del seu cos, de la seva imatge. Moltes vegades, l'adolescent "es disfressa" d'adolescent, buscant la transgressió respecte al món adult: texans foradats, arracades al nas... Porta la roba que l'identifica (un determinat tipus de samarreta, jersei o caçadora) com qui porta una bandera. Aquesta imatge física l'assimila a la resta d'adolescents de la seva colla i li proporciona un sentiment de pertinença confortable i tranquil·litzador.

En l'adolescència, el món de la imaginació i dels sentiments té tanta força que distorsiona fàcilment la percepció de la realitat; els adults el jutgen simplement a partir d'allò que realment fa i l'adolescent, en canvi, es valora o jutja "pels possibles resultats" que pensa obtenir en el futur. És un moment de romanticisme i d'idealisme.

L'adolescent se sent sovint omnipotent. Creu que té un control absolut sobre ell mateix, que és capaç de reaccionar com un adult. Confon el fet "d'actuar com un adult" amb "ser un adult". Per a ell no hi ha limitacions i la prevenció que percep dels adults li sembla totalment injusta, innecessària o signe de desconfiança.

En aquest sentit, l'aproximació al món adult es fa amb una forta necessitat de carregar contra el que està socialment establert. Vol incorporar-se al món dels adults i, alhora, el rebutja. Per això, se sent contínuament atrapat en les seves contradiccions: està en contra de la contaminació i alhora vol una moto, està en contra del racisme i alhora és incapaç, sovint, d'acceptar persones amb costums diferents dels propis... Les seves crítiques, moltes vegades justes, només es dirigeixen cap als altres i necessiten evidències concretes per poder observar-se i criticar-se ells mateixos.

Totes les característiques esmentades, pròpies de l'adolescència, molesten els adults i la societat: és difícil conviure amb una persona tan inestable, tan incomprensible, tan crítica, tan "rara". No és fàcil acompanyar a qui no vol que l'acompanyin. L'actitud de rebuig i d'incomprensió per part de l'adult no pot fer altra cosa que agreujar la situació.

L'adult ha de donar-li temps perquè pugui reorganitzar-se, ordenar en paquetets, cadascun al seu lloc, aquest gran desordre que té entre mans. L'adult ha de pensar que ell també va ser un dia adolescent i va passar per tot això, cosa que oblida fàcilment. I cal que ho faci per tal de poder apropar-se més a l'adolescent i oferir-li estímuls nous que li permetin organitzar-se realment en lloc de desestructurar-se més.

No és estrany, en aquesta edat, que sorgeixi la passió per qualsevol cosa valorada i idealitzada tot d'una, alguna cosa a la qual es desitja consagrar la vida. És el moment de les vocacions artístiques, esportives i culturals, i això val la pena aprofitar-ho, i posar els mitjans per tal que l'adolescent s'hi pugui realitzar.

Té alts i baixos en l'estat d'ànim i passa de l'activisme inquietant a la indolència més extrema. Hi ha dies en què desplega molta energia i hi ha dies en què sembla incapaç de fer res més que estirar-se al sofà.

La música és un dels elements identificadors més poderosos en l'adolescència. El tipus de música que agrada a l'adolescent, més enllà dels elements estètics i sensorials, té un fort component emocional: pot admirar els seus intèrprets favorits acríticament i considerar absolutament meravellós tot el que diuen, pensen i fan.

La relació amb la família segueix sent contradictòria i conflictiva. Necessita tot allò material que la família li proporciona: la casa, els diners, la possibilitat d'estudiar... i també, encara que sembli que a vegades no ho vol reconèixer, necessita l'afecte i la comprensió del pare i de la mare. Però critica i s'enfronta a la seva família perquè, entre altres coses, aquest enfrontament és, en si mateix, un factor d'identitat.

És l'època de l'estira i arronsa en les prohibicions i permisos, en els límits de la seva llibertat. Normalment, l'adolescent voldria estar moltes més hores amb la colla i moltes menys amb la família, i bona part de les coses que desitja fer són considerades per aquesta com a perilloses o indesitjables.

Cap al final d'aquest període, l'adolescent anirà equilibrant els aspectes antagònics i conflictius de la seva personalitat i s'anirà apropant més a la personalitat del jove-adult.

Desenvolupament de la intel·ligència

D'altra banda, l'adolescent madura i exercita el pensament abstracte que havia encetat en l'etapa anterior i que cada cop esdevé més social, més crític. Des d'aquest punt de vista, mentre el preadolescent representa el paper de "rebel", l'adolescent més aviat s'identifica amb el paper de "revolucionari".

El fet de dominar el raonament pot arribar a exaltar l'adolescent fins al punt de creure que és omnipotent, o que els seus judicis són infal·libles. Els adolescents són uns grans raonadors, tot i que poc raonables (egocentrisme intel·lectual). Volen aportar als diferents camps del pensament una contribució personal pròpia, sense tenir en compte necessàriament les aportacions que altres persones puguin haver fet prèviament.

En aquesta etapa es descobreixen les ideologies i també la necessitat de posicionar-se. Per a molts adolescents, aquesta és l'etapa en què comencen a llegir o fullejar el diari, a sentir el "telenotícies" o a parlar dels conflictes mundials definint-se i "mullant-se".

Sovint, però, els propis arguments li paren una trampa en què no vol deixar-se atrapar, i en aquests moments es nega a parlar amb els adults: té por que l'agafin *in fraganti* en una contradicció que no pugui rebatre dialècticament, i la seva omnipotència pugui caure per terra.

Però la maduració del pensament abstracte li obre les portes a la sensibilitat social, a la descoberta de l'entorn d'una manera sensiblement diferent, on pot identificar les injustícies, preguntar-se per les causes i apostar per les solucions.

Desenvolupament de la sociabilitat

En l'adolescència, el noi i la noia intenten treure's del damunt tot el que representa la seva infantesa: imatges d'identificació, valors, ideologies, etc.; intenten allunyar-se de la tutela familiar i anar creant un estil de vida propi.

S'aboquen cap a la societat, però a la societat actual, on dominen els mitjans de comunicació, la industrialització, el tecnicisme, i en un món on predomina l'eficiència per sobre de la felicitat, no hi troben imatges d'identificació vàlides ni opcions que satisfacin les seves necessitats.

No troben el seu lloc ni a la família ni a la societat; se senten sols, aïllats, rebutjats. Busquen el refugi i el sentit per viure en el grup.

Mitjançant la seva integració en el grup, l'adolescent forma les seves diferents actituds i les seves diferents motivacions, experimenta diversos papers, s'integra dins de la societat.

Tot això es fa a través de dos tipus de grups:

- El **grup de referència**: és el dels **adults significatius**, al qual l'adolescent desitja pertànyer; aquest grup és una bona experiència dins del procés de socialització, perquè el tria ell mateix. És important que aquest grup extrafamiliar sigui socialment actiu (com per exemple, el format pels monitors de l'esplai). El jove que s'identifica amb un grup de referència, tant si es tracta d'un club esportiu, d'un partit polític o d'un grup professional, mirarà d'apropar-se al comportament, als valors dels membres d'aquesta realitat social.
- El **grup d'iguals**: és l'ambient psicosocial dins del qual l'adolescent tendeix a viure les pròpies relacions extrafamiliars més significatives. Aquest grup és constituït per membres que pertanyen a la seva mateixa generació, i el fan possible elements de veïnatge, elements econòmics, culturals i ètnics que admeten la identificació recíproca. El grup d'iguals manté un caràcter provisional, experimental... Aquest tipus de grup garanteix una certa flexibilitat i tolerància pel que fa a les normes d'adhesió, i l'adolescent el viu en termes de protecció i llibertat al mateix temps.

El grup d'iguals es configura com un element de rebel·lió, d'enfrontament i de disgregació de la família i la societat, d'una banda, i com un element integrador per a l'adolescent, de l'altra. És en el grup d'iguals on pot trobar un codi de normes, un estil de vida, uns companys per dialogar i contraposar les seves idees i les seves motivacions, un lloc per crear els lligams d'una amistat profunda que anirà esdevenint amor, intimitat i autonomia, possibilitats d'emprendre tasques de servei i de treball en grup o en col·laboració, possibilitats d'expressar les seves necessitats d'amor i d'agressivitat, i un lloc per canalitzar les seves aptituds i els seus interessos.

El **grup d'esplai** pot ser viscut alhora com un grup de referència i com un grup d'iguals. Tot això sense la influència directa de la família.

Els grups d'adolescents en una institució educativa -amb la presència d'un adult que fa de coordinador o responsable i que normalment no correspon al líder natural del grup- són grups molt rics, amb certs moments de vivències i experiències, i amb altres de crisis, tensions i conflictes.

En funció de les relacions afectives que es produeixen entre els diferents membres del grup distingim dos tipus d'agrupacions:

- **Primàries**: la finalitat de l'agrupament és satisfer necessitats emotives i socials dels seus membres; són característiques dels adolescents més joves.

- **Secundàries:** la finalitat és assolir objectius específics i limitats; són característiques dels adolescents més grans.

Atesa la importància que la vida de grup té per a l'adolescent, hi haurà tensions i conflictes en el grup. La dinàmica de grup és molt intensa i, per tant, rica i conflictiva en molts moments.

El grup d'adolescents, per la seva funció disgregadora de la societat, rebutja la intervenció de l'adult, però, alhora, la necessita, ja que, si no, no té mitjans per aconseguir els seus propòsits. Es tracta de fer una aliança entre la institució i els adolescents, en la qual el monitor farà d'intermediari. Paper molt difícil, més encara quan l'adolescència pròpia del monitor és molt recent, amb conflictes i situacions personals encara per resoldre.

L'aliança serà possible sempre que:

- El monitor estigui prou a la vora dels adolescents per poder-s'hi identificar i connectar, i prou deslligat per no implicar-se personalment i totalment en la dinàmica del grup.

S'estableixi un diàleg constant entre la institució i els adolescents basat en el respecte i la confiança mutus i en una crítica responsable.